

EMBASSY OF FINLAND
BUCHAREST

**Culegere de articole
elaborate de către participanții
Programului de instruire
privind gândirea critică,
alfabetizarea media și
dezinformarea
(IV)**

Octombrie, 2024

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” a implementat, în perioada ianuarie 2023–octombrie 2024, proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”, susținut financiar de către Ambasada Finlandei la București. Obiectivul proiectului constă în sporirea capacităților jurnaliștilor, a instituțiilor media, organizațiilor societății civile și ale Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova, în ceea ce privește gândirea critică, alfabetizarea media, analiza, rezistența la dezinformare și reflectarea informațiilor de interes public într-un mod imparțial.

În cadrul proiectului, 35 de reprezentanți ai instituțiilor media, studenți ai facultăților de jurnalism și comunicare, dar și ai organizațiilor societății civile, au fost selectați și au participat la un program de formare/instruire, care a cuprins 20 de sesiuni, pe diferite teme: educația media; ce stă în spatele tendințelor de dezinformare și manipulare; informațiile false ca parte componentă a dezinformării; ce este verificarea faptelor și cum funcționează; tehnici de combatere a dezinformării; experiența și bunele practici la nivel internațional în combaterea dezinformării; particularitățile dezinformării în mediul online; rolul noilor tehnologii în campaniile de dezinformare; rolul jurnaliștilor în combaterea dezinformării; diferențele dintre eforturile de expunere a dezinformării și acțiunile de cenzură; cum pot fi protejați actorii implicați în eforturile lor de combatere a dezinformării; efectele dezinformării asupra securității statului; dezinformarea ca parte a războiului hibrid; dar și tehnici și măsuri pentru reziliența publicului în fața dezinformării.

Participanții la programul de formare, au avut posibilitatea să aplice cunoștințele dobândite în practică și să elaboreze **15 evaluări/studii de caz/monitorizări/analize pe teme care privesc societatea, dar legate de dezinformare, alfabetizare media și gândire critică**. Acest document cuprinde ultimele *patru articole* care au fost scrise de către *patru participanți* ai programului de formare/instruire și ai platformei pe dezinformare. Primele cinci au fost incluse în I culegere de articole, publicată la 17 octombrie 2023. Următoarele două au fost incluse în a II-a culegere de articole, publicată la 8 februarie 2024. Altele patru au fost incluse în a III-a culegere de articole, publicată la 17 iunie, 2024.

Culegerea de articole este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al IDIS „Viitorul” sau al donatorului. Orice utilizare a unor extrase din document sau opinii ale autorilor acestei Culegeri trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

IDIS „Viitorul” este un think tank independent, înființat în 1993, care combină cercetarea socială, politică și economică cu componente solide de advocacy. Instituția realizează cercetări aplicative de monitorizare pe mai multe domenii: economie, politica socială, politicile UE, dezvoltarea regională, dar și riscurile de securitate și de politică externă.

Cuprins:

Ruslan Graur

Impactul dezinformării pe TikTok asupra percepțiilor politice ale tinerilor din Republica Moldova

Silviu Plopa

Manipularea privind direcția externă de dezvoltare economică a Republicii Moldova

Alexandru Tetelea

Patriarhia rusă – instrument de propagandă și expansiune a imperialismului rus

Mihail Nesteriuc

Dezinformarea în discursurile candidaților la alegerile prezidențiale din 20 octombrie în contextul referendumului privind integrarea europeană a Republicii Moldova

Impactul dezinformării pe TikTok asupra percepțiilor politice ale tinerilor din Republica Moldova

autor Ruslan Graur

Ruslan Graur este absolvent a Facultății de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative din cadrul USM. În prezent, face masteratul la Programul de Studii Europene. Este implicat în activități de voluntariat de peste 5 ani. Este participant și absolvent al mai multor programe de formare a tinerilor lideri. Este mentor în cadrul unei instituții de educație non-formală. A publicat cercetarea de politici publice „Sporirea rezilienței energetice a Republicii Moldova”. Următoarea cercetare va fi: „Modelele UE de naționalizare a infrastructurii rețelelor de gaze naturale. Impactul economic și mecanismele de reglementare. Avantajele și dezavantajele aplicabilității respectivelor modele în Republica Moldova”.

Date generale. Date statistice

Începând cu luna mai 2024, TikTok are 1,04 miliarde de utilizatori activi, lunar, în întreaga lume. Din 3,9 miliarde de utilizatori activi, lunar, ai rețelelor sociale din întreaga lume, 26,26% folosesc TikTok cel puțin o dată pe lună. Din 5,4 miliarde de utilizatori de internet din întreaga lume, 19,26% sunt utilizatori activi lunar TikTok. În aprilie 2024, TikTok a devenit a 5-a cea mai utilizată rețea socială la nivel mondial, cu 1,5 miliarde de utilizatori activi. La nivel global, timpul mediu petrecut pe TikTok a fost de 95 de minute pe zi, mai mult decât orice altă rețea socială.[1]

Potrivit cercetărilor recente care studiază utilizatorii TikTok în funcție de vârstă, majoritatea utilizatorilor au vârste cuprinse între 18 și 34 de ani. Mai exact, 70,1% dintre toți utilizatorii adulți TikTok sau mai mult de două treimi, se încadrează în acest interval de vârstă.

Tabel 1. Vârsta utilizatorilor TikTok, la nivel global[2]

Intervalul de vârstă al utilizatorilor TikTok	Proportie
18–24 ani	36.2%
25–34 ani	33.9%
35–44 ani	15.8%
45–54 ani	7.9%
55+ ani	6.2%

Cercetările anterioare privind mass-media sugerează că TikTok are puterea de a influența atitudinile și comportamentele politice. Studiile au arătat că materialele video sunt mai eficiente decât mass-media în captarea atenției tinerilor.[3]

[1] TikTok Statistics You Need to Know. Last updated Jul. 01, 2024. Written by Backlinko Team. [TikTok Statistics You Need to Know in 2024 \(backlinko.com\)](https://backlinko.com) (vizitat 05.08.2024).

[2] Sursa: OBERLO. [Demografia vârstei TikTok \[Actualizat iunie 2024\]. Oberlo](https://oberlo.com) (vizitat 05.08.2024).

[3] Cervi L. Marín-Lladó C. What are political parties doing on TikTok? The Spanish case. Profesional de la información, v. 30, n. 4. 2021.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Mass-media influențează comportamentele și atitudinile politice pe măsură ce cetățenii sunt expuși la probleme politice și sociale. Cercetările timpurii au concluzionat că diferite tipuri de canale de știri au produs rezultate similare în ceea ce privește nivelurile de implicare civică a utilizatorilor lor. Mediul informațional în evoluție, fie în format scris, fie vizual, poate consolida sau contesta convingerile politice. Rețelele de socializare, în special TikTok, încurajează acumularea de informații politice în moduri noi. În plus, materialele video pe termen scurt (reels-uri) sunt mai eficiente în captarea atenției tinerilor cetățeni decât aproape orice alt mod de comunicare.

În al doilea rând, există o îngrijorare tot mai mare cu privire la un decalaj tot mai mare de informații, pe măsură ce oamenii aleg știri mai scurte și mai rapide. Platformele de comunicare socială și TikTok pot conduce la o preferință în rândul utilizatorilor pentru infotainment[1], față de prezentările de știri mai grave. Datorită modului de funcționare al platformei, prin vizualizarea clipurilor de la 15 până la 60 de secunde video, TikTok este, probabil, întruchiparea infotainmentului.

Preocupările legate de efectele nocive ale infotainmentului își au originea în teoria lui Neil Postman, potrivit căreia televiziunea alegea din ce în ce mai mult divertismentul în detrimentul informațiilor reale.[2]

Temerile că cetățenii favorizează videoclipurile distractive, chiar și cele care includ conținut politic, au facilitat ceea ce mai mulți cercetători au numit efectul de substituție, în care vechile forme de mass-media sunt înlocuite cu cele noi atractive, care nu dispun de profunzimea și contextul adecvat pentru a evalua informațiile politice.

În ceea ce privește Republica Moldova, platforma TikTok este utilizată, la moment, de către un număr mare de tineri. După ce platforma a devenit populară la nivel internațional, utilizatorii de internet din Republica Moldova s-au adaptat rapid la aceste noi tendințe.

Conform datelor publicate de către DataReportal[3] pentru anul 2024, la începutul acestui an, în Republica Moldova erau 2,14 milioane de utilizatori de internet, dintre care 1,58 de milioane sunt utilizatori ai rețelelor sociale, ceea ce reprezintă 46,8% din populația totală. Conform datelor din aceeași sursă, în Republica Moldova sunt 1,58 de milioane de utilizatori de tiktok, dintre care 51,2% din audiență o constituie utilizatorii de sex feminin, în timp ce 48,8% o constituie genul masculin.

[1] Infotainment-ul este un tip de media care încearcă să combine informații educaționale sau utile și conținut distractiv. Infotainment este conceput pentru a ajuta la promovarea achiziției de informații, abilități sau meserii specifice într-un format care să facă apel la utilizatori. Infotainment se referă, de regulă, la conținutul de știri televizate și este considerat un termen disprețuitor, deoarece implică un contrast în calitate și respectabilitate între acest tip de conținut și știri adevărate.

[2] Postman, N. (1985). *Amusing ourselves to death: Public discourse in the age of show business*. New York: Penguin Books.

[3] Kempt S. Digital 2024: Moldova. 23 February 2024. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-moldova> (vizitat 05.08.2024).

Tabel 2. Vârsta utilizatorilor TikTok din Republica Moldova, date din 2023[1]

Categoria de vârstă	Proportia
18–24 ani	51.9%
25–34 ani	28.7%
35–44 ani	12.1%
45–54 ani	4%
55+ ani	3.3%

În martie 2024, rezultatele unui sondaj realizat de către compania iData[2] în Republica Moldova, au relevat că 52% dintre cei chestionați nu aveau încredere sau puțină încredere în Tiktok, iar alți 26% au spus că au un nivel mediu, ridicat sau foarte ridicat de încredere. Audiența în Republica Moldova este substanțial mai mică în comparație cu cea occidentală, dar există și instituții media care folosesc platforma.

Totodată, potrivit rezultatelor PISA[3] pentru 2022, fiecare al doilea adolescent din Republica Moldova este analfabet funcțional. Practic fiecare adolescent are în proprietate un telefon performant, care îi permite să utilizeze TikTok. Aceștia sunt expuși la informațiile false care sunt distribuite pe platformă. Ei sunt consumatori activi de informații false, care sunt distribuite în cercurile de prieteni, familie, rude etc..

Principalii dezinformatori de pe platformă, urmăresc să ajungă la publicul leneș, bazându-se pe algoritmii TikTok, distribuind un număr cât mai mare de videoclipuri, scurte, interactive și cu sunet plăcut. Este foarte important de menționat că într-adevăr platforma acționează ca un drog, de fiecare dată îți analizează preferințele și te „hrănește” cu conținutul pe care îl apreciezi. Fiindcă creierul uman devine treptat mai leneș sau poate se adaptează la noile tehnologii, este mult mai ușor ca, într-un timp limitat, să atragi atenția prin videoclipuri de scurtă durată.

În esență, TikTok este o platformă de socializare extrem de populară în rândul tinerilor, dar se dovedește din ce în ce mai vulnerabilă la răspândirea informațiilor false. Studii recente indică faptul că o proporție semnificativă a conținutului video, disponibil pe platformă, conține informații false sau înșelătoare, punând în pericol utilizatorii. Totuși sunt câteva motive pentru care această platformă a devenit populară la capitolul răspândirii informațiilor false. Principalele motive pentru care dezinformarea se răspândește pe TikTok:

- TikTok folosește un algoritm care recomandă conținut bazat pe interesele anterioare ale utilizatorilor, ceea ce poate crea „bule de filtre”. Aceste bule limitează expunerea la informații contradictorii și pot închide utilizatorii într-un cerc de informații care le confirmă propriile credințe, făcându-i mai susceptibili la dezinformare.

[1] Sursa: Start.io. [Start.io | Utilizatorii Tiktok din Moldova Audiența](#) (vizitat 05.08.2024).

[2] IData. [Add a little bit of body text](#) (vizitat 16.08.2024).

[3] PISA 2022. Results Volume III. file:///C:/Users/user/Downloads/c3dcb267-en.pdf (vizitat 16.08.2024).

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

- Conținutul video pe TikTok este adesea scurt, dinamic și captivant, ceea ce poate face dificilă verificarea informațiilor prezentate. Utilizatorii sunt adesea înclinați să accepte informații prezentate într-un format atractiv fără a le verifica.
- Utilizatorii care postează videoclipuri pe TikTok sunt adesea percepuți ca fiind mai de încredere decât instituțiile media tradiționale, chiar și atunci când informațiile prezentate nu sunt verificate. Această neîncredere în mass-media tradițională îi face mai vulnerabili la dezinformarea de pe TikTok.

În timp ce creșterea utilizatorilor TikTok a încetinit recent, totuși rămâne una dintre cele mai populare rețele sociale din întreaga lume, în special în rândul publicului mai tânăr.

Cele mai frecvente dezinformări pe TikTok. Cei mai activi TikTok-eri

În ultima perioadă, pe TikTok-ul din Republica Moldova au apărut așa-numiții „analști politici”. Acești „experți socio-politici” sunt adesea membri ai diasporei moldovenești care, din păcate, tind să disemineze informații false sau distorsionate. Mulți dintre ei, din lipsă de cunoștințe adecvate sau din cauza influenței manipulative, contribuie la răspândirea informațiilor subiective, ignorând obiectivitatea. Aceasta duce la răspândirea dezinformării în rândul altor cetățeni care îi urmăresc pe platformă. Deoarece tinerii sunt cei mai activi utilizatori ai acesteia, ei sunt influențați de informațiile false prezentate în videoclipuri.

Cele mai urmărite conturi de tiktok sunt ale politicianilor. Printre ei se numără politicieni care promovează narative false cu privire la politica din Republica Moldova, în special ce ține de integrarea europeană. În această listă putem să-i includem pe următorii politicieni:

Bogdan Țirdea - (deputat în parlamentul Republicii Moldova din partea formațiunii PSRM). Chiar dacă pe pagina sa de instagram are doar 922 de urmăritori, iar pe facebook aproximativ 10000 de urmăritori, pe platforma tiktok politicianul are un public de 47 000 urmăritori, iar videoclipurile publicate de el au aproximativ 833 000 de aprecieri. Videoclipurile au între 50-1000 de comentarii și sunt repostate sau distribuite de circa 50-300 de ori. De obicei pe pagina lui de TikTok putem identifica videoclipuri care promovează informații false cu referire la Republica Moldova, care a devenit o dictatură controlată din exterior sau că cel mai mare suport pe care l-a primit Republica Moldova de la independență până în prezent este din Federația Rusă.

Ilan Șor - (lider al ex-partidului „Șor”, fost deputat moldovean, condamnat la închisoare pentru furtul miliardului și alte acțiuni ilegale). Politicianul are un cont pe TikTok cu aproximativ 57 000 de urmăritori, iar videoclipurile publicate au aproximativ 1 milion de aprecieri. Videoclipurile pe care le publică adună peste 1500 de aprecieri și peste 100 de comentarii. La fel ca și ceilalți politicieni, abordează negativ subiecte ce țin de integrarea UE,

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

În special face comparație între integrarea în UE și integrarea în Uniunea Euroasiatică. În detrimentul UE, politicianul manipulează opinia publică cu informații false: că UE nu respectă istoria națională a țărilor membre, pe când Uniunea Euroasiatică se bazează pe acest aspect. Politicianul în ultimul timp a distribuit informații false despre sectorul energetic din Republica Moldova, începând cu prețul gazelor naturale pentru Găgăuzia cu 10 lei sau că Republica Moldova la moment achită tariful la energie electrică mare din cauza că achiziționăm energie electrică din România, pe când noi achiziționăm aproximativ 90% din necesarul de import a energiei electrice de la centrala electrică din stânga Nistrului, MGRES.

Veaceslav Valico este un „activist civic” cunoscut în mediul politic care publică frecvent pe rețelele sociale videouri în care abordează subiecte precum un eventual „război în Moldova”, un „scenariu ucrainean” și alte teme inspirate de narațiuni pro-Kremlin. Aceste videouri au început să fie distribuite activ după declanșarea de către Rusia a războiului amplu împotriva Ucrainei. Valico este un fost politician, candidat de două ori la funcția de deputat, are afilieri cu omul de afaceri fugar Veaceslav Platon și cu fostul Partid „Șor”. Contul lui este urmărit de circa 88 000 de urmăritori, iar videoclipurile apreciate au un număr total de 866 000 de aprecieri. Fiecare videoclip numără peste 5000 de vizualizări și peste 100 de comentarii.

Pe lângă politicieni, foarte activi pe platforma de tiktok sunt și unii moldoveni, atât din diasporă cât și de aici din țară. Cei mai activi la manipularea opiniei publice sunt:

Gabriel Călin - fost jurnalist, cunoscut prin live-urile cu oameni lui Șor (Alexei Lungu, Vasile Bolea) sau Dodon, cum ar fi Bogdan Țârdea. Contul lui este urmărit de cca. 75 000 urmăritori, iar videoclipurile au cca. 1.8 mln de aprecieri. Videoclipurile distribuite adună zeci de mii de vizualizări și sute de comentarii. Călin în videoclipurile publicate îndeamnă la boicotarea referendumului și menționează că Republica Moldova este condusă din exterior.

Mihaela Bargan – membră a partidului „Șansă”, fostă candidată a acestei formațiuni la funcția de primar al orașului Ungheni. Este o influenceră apărută recent pe tiktok, care are un cont urmărit de cca. 13 000 urmăritori, cu cca. 120 000 de aprecieri. Pe pagina ei puteam identifica videoclipuri care promovează boicotarea referendumului și precum că Republica Moldova riscă să ajungă într-un conflict militar la fel ca Ucraina.

Totodată, pe platformă, zeci de canale de propaganda au apărut în ultima perioadă care abordează subiecte diferite și distribuie informații false. Cele mai populare canale: Moldova contra UE și NATO (30 000 urmăritori și peste 500 000 de aprecieri); Moldova 2.0 (39 000 urmăritori și cca. 300 000 de aprecieri); Stop EU Moldova (1143 urmăritori și cca. 10 000 de aprecieri); Genartia (5300 urmăritori și cca. 90 000 de aprecieri); Bubleteddi (5000 urmăritori și cca. 100 000 de aprecieri); Petrurudak (39 000 urmăritori și cca. 1,7 milioane de aprecieri); Dreptatea Poporului (10 000 urmăritori și cca. 150 000 de aprecieri); Politica Moldovenească (30 000 urmăritori și cca. 1.1 milioane de aprecieri). Lista acestor conturi

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

este mult mai mare și ele continuă să apară. În special aceste canale distribuie informații false cu privire la criza energetică, că Republica Moldova nu va fi niciodată partea a Uniunii Europene, din cauza că Comunitatea ne blochează, că Republica Moldova este distrusă de către UE și de către Statele Unite ale Americii, că Germania se implică în alegerile din Republica Moldova, că se destramă NATO, precum și alte informații false, care adună sute de mii de vizualizări, aprecieri și comentarii.

Ca impact, aceste conturi sunt urmărite total de cca. 420 000 de urmăritori și au în total peste 7 milioane de aprecieri. Paginile, distribuie zilnic zeci de videoclipuri, adună milioane de vizualizări per total cu mii de comentarii. La fel aceste videoclipuri ajung să fie distribuite pe platformă de utilizatori, dar și pe alte platforme, de exemplu YouTube, Instagram și Facebook. Pe această platformă, frecvent sunt distribuite videoclipuri preluate din surse neverificate, care servesc ca instrumente de dezinformare pentru publicul vulnerabil, în special tinerii.

Cele mai frecvente dezinformări sunt legate de alegerile din Republica Moldova

În timpul campaniilor electorale, sunt răspândite adesea informații false despre candidați și partide politice. Deseori, candidații, dar și alți actori politici, utilizează platforma pentru denigrarea altor oponenți. Aceste acțiuni, de obicei, au consecințe grave asupra tinerilor, care sunt primii expuși la dezinformare. Totodată, pe lângă actorii politici, apar în această listă și formatorii de opinie publică sau așa numiții „analisti politici” din rândul societății, care se expun asupra evenimentelor politice din țară, de multe ori preluând informația eronată din alte surse. Ceea ce îi face populari, este limbajul populist pe care îl folosesc și care este mai aproape de publicul țintă. În ultima perioadă, acești „tiktokeri” sunt foarte populari în rândul tinerilor, ajung să adune sute de mii de vizualizări, comentarii și aprecieri.

Un exemplu notabil de dezinformare cu caracter politic este afirmația că Parlamentul, dar și alte instituții ale statului, sunt controlate de către mercenari străini, dezinformare promovată de către Veaceslav Valico.

Dezinformări cu privire la integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană

Pe platforma de Tiktok au apărut mai multe pagini, menționate sus, care distribuie zilnic videoclipuri care promovează informații false despre Uniunea Europeană și despre ce se poate întâmpla cu Republica Moldova dacă va deveni parte a comunității europene. În aceeași ordine de idei, este promovată ideea că o dată cu aderarea Republicii Moldova la UE s-ar ajunge la pierderea suveranității naționale și la impunerea unor politici nefavorabile pentru cetățeni. Un alt exemplu de dezinformare este afirmația că UE nu ar avea nevoie de vinul moldovenesc, ceea ce ar duce la distrugerea industriei viticole din Republica Moldova. Alte exemple de informații false distribuite pe platformă, despre integrarea în UE a Republicii Moldova:

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

- Odată cu integrarea în UE, Republica Moldova va pierde neutralitatea, iar asta ar provoca un conflict în Transnistria. Prin organizarea referendumului privind integrarea în UE, Republica Moldova ar renunța la regiunea separatistă transnistreană.
- Găgăuzia își va pierde autonomia. O narațiune falsă pro-Kremlin susține că autoritățile de la Chișinău încearcă să suprimă autonomia regiunii găgăuze. Această dezinformare este intens diseminată în contextul alegerilor prezidențiale și al referendumului pentru integrarea europeană a Republicii Moldova.
- Autodeterminarea externă a Găgăuziei. O altă dezinformare răspândită este că integrarea Moldovei în Uniunea Europeană ar permite găgăuzilor să își aleagă propriul vector de dezvoltare externă a autonomiei. Această dezinformare este promovată direct din regiune, având la bază referendumul nerecunoscut din 2014.

Pe TikTok sunt conturi care promovează aceste informații false, recent a apărut pagina „Stop EU Moldova”, creată pe 24 iunie, 2024. Aceasta publică în fiecare zi postări cu video și infografice referitoare la UE, îndemnând oamenii să nu susțină aderarea Republicii Moldova la această structură și să voteze „NU” la referendumul din 20 octombrie, 2024. În videourile plasate apare frecvent Ilan Șor și reprezentanți ai blocului politic Victorie, condus de către oligarhul fugar. Majoritatea conțin falsuri și/sau manipulări despre relațiile Republicii Moldova cu NATO, viitorul exportului de vinuri sau drepturile minorităților. Campania susține că aderarea la UE ar duce la pierderea identității naționale, creșterea prețurilor la gaze și energie electrică și impunerea unor politici nefavorabile, cum ar fi acceptarea comunității LGBTQ+. Aceste afirmații sunt false și manipulative, deoarece UE promovează diversitatea culturală și lingvistică și are unul dintre cele mai înalte niveluri de trai din lume.

O altă narațiune falsă, care este promovată de unii TikTok-eri sau politicieni este că aderarea la UE ar obliga Republica Moldova să participe la acțiuni militare ale NATO. Aceasta este o dezinformare, deoarece acordurile de parteneriat în domeniul apărării semnate de către Republica Moldova nu implică obligații militare directe. Totodată, integrarea în UE nu presupune aderarea la Alianța Nord-Atlantică.

Altă categorie de dezinformări sunt legate de conflictele internaționale

Pe platformă apar frecvent videoclipuri care prezintă informații false despre războiul dus de către Federația Rusă contra Ucrainei și implicarea Republicii Moldova în acest război. Acestea sunt folosite pentru a crea panică și a induce ideea că Republica Moldova ar putea fi următoarea țintă a agresiunii militare. De exemplu, au fost distribuite imagini vechi de la parade militare, prezentate ca fiind pregătiri pentru un conflict iminent.

Manipulări despre intervenția României. Un exemplu sunt videoclipurile în care se pretinde că România ar masa echipamente militare la granița cu Republica Moldova, sugerând o

posibilă intervenție militară. Imaginile erau de la un exercițiu militar desfășurat anterior.

Alte narațiuni de propaganda pro-Kremlin

Influenceri pro-Kremlin, cum ar fi Tatiana Costachi (Costa Moldovanca), răspândesc activ narațiuni false despre NATO și implicarea Republicii Moldova în război. Acestea includ afirmații că Republica Moldova ar fi forțată să participe la acțiuni militare sau că ar fi sub presiune economică din cauza conflictului. Nu este un nume cunoscut, dar are un public mare pe TikTok. Are un cont cu aproape 20 de mii de urmăritori și aproximativ 400 mii de aprecieri. Pe TikTok promovează teze sovietice de statalism antiromânesc și narațiuni false ale propagandei de la Kremlin, răspândește falsuri și manipulări despre NATO, presupusa militarizare și atragere a Republicii Moldova în război, „calea Ucrainei”, „invazia” regiunii transnistrene, „presiunea economică” asupra Găgăuziei și „propaganda LGBTQ+ în școli”. Tatiana Costachi publică frecvent videoclipuri în care face afirmații denigratoare la adresa României și a românilor, pe care îi acuză de nazism și că ar fi urmașii lui Hitler.

Acesta este tabloul pe care îl pot vedea unii utilizatori TikTok. Algoritmii aplicației sunt complecși, dar inteligența artificială analizează comportamentul nostru. Ne urmărește aprecierile, comentariile, cât utilizăm aplicația TikTok, chiar și când urmărim un videoclip, ca mai apoi să afișeze automat altele, de același gen. Fără să ne dăm seama, ajungem într-o bulă informațională, mai ales că și oamenii sunt dispuși să creadă potrivit propriilor convingeri.

Concluzii

Este adevărat că videoclipurile sunt o formă de consum de informație, mai ales datorită accesibilității și ușurinței cu care pot fi vizionate. Platformele precum TikTok, YouTube și Instagram au transformat modul în care oamenii accesează și procesează informațiile.

Prin algoritmul său, TikTok a devenit o mașinărie perfectă de diseminare a falsurilor și de sperietori, iar ținta pare să fie anume generația tânără sau cea fără educație mediatică. Și anume la disciplina școlară „Educație pentru media” ar trebui să existe un ghid de identificare a falsurilor și propagandei pe TikTok. În timp ce presa muncește și face TikTok-uri din timpul rămas, TikTokerii muncesc full-time la mașinăria propagandei.

Ce ține de impactul dezinformării pe TikTok asupra percepțiilor politice ale tinerilor din Republica Moldova, într-adevăr cea mai afectată pătură demografică sunt tinerii. În primul rând această situație este motivată de numărul mare de tineri care utilizează platforma, atât pentru a crea conținut cât și pentru a-l consuma. Tinerii apreciază conținutul clar, simplu, scurt și interactiv, așa cum oferă TikTok. De asemenea, cei care folosesc platforma pentru dezinformare se adresează în principal tinerilor și încearcă să-i manipuleze emoțional.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Această analiză expune doar o parte din informațiile false distribuite zilnic pe canalele de pe TikTok. Numărul lor este în creștere, iar numărul de utilizatori în Republica Moldova este, la fel, în creștere. Politicienii din Republica Moldova au migrat pe această platformă, unde au zeci de mii de urmăritori, alții pur și simplu investesc bani în crearea de conturi false sau chiar plătesc influenceri pentru a-și distribui mesajele politice. Cu părere de rău, cel mai mult au de suferit tinerii care petrec ore întregi pe platformă. Acești tineri mai târziu merg la alegeri și îi votează pe cei care i-au manipulat sau în cel mai rău caz nu merg deloc la alegeri. Până în prezent, conținutul audiovizual este, fără îndoială, unul dintre formele de prezentare a informației care sunt cele mai dificil de verificat. Alte platforme de social media se confruntă cu aceeași provocare.

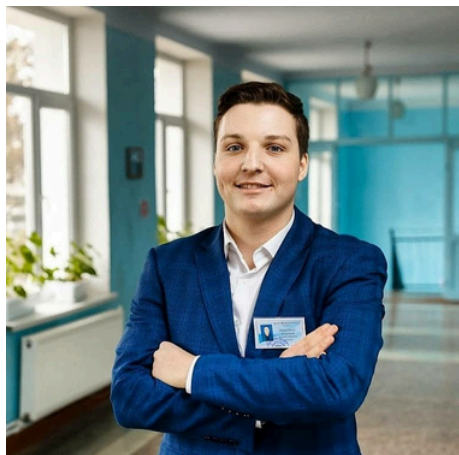
Recomandări

- Este nevoie de o implicare mai serioasă a instituțiilor cu funcții de răspundere din Republica Moldova, pentru monitorizarea și blocarea activităților de dezinformare de pe platforma TikTok, în limita competențelor.
- Este esențial să se desfășoare campanii de educație pentru a informa utilizatorii despre cum să identifice și să raporteze dezinformarea. Aceste campanii pot include tutoriale video, postări informative și colaborări cu influenceri locali.
- De asemenea, în curricula școlară ar trebui să fie incluse lecții cu privire la igiena cibernetică, combaterea dezinformării sau alte obiecte care ar ajuta elevii să se protejeze de informațiile false.
- Colaborarea cu organizații, Think Thank-uri, ONG-uri, instituții media pentru a demonta rapid miturile și informațiile false. Aceste entități pot oferi resurse și instrumente pentru utilizatori, astfel încât aceștia să poată verifica informațiile înainte de a le distribui.
- Implementarea unor reglementări clare privind publicitatea politică și electorală pe platformele de social media pentru a preveni răspândirea dezinformării în perioadele de criză sau campaniile electorale.

Este dificil să verifici conținutul audiovizual pe TikTok. Pentru a urmări în mod eficient dezinformarea, tot conținutul ar trebui urmărit cu atenție și înțeles în funcție de contextul local. Pentru a asigura evaluarea corectă, acest lucru necesită ore lungi de observație umană și analiză video (observarea limbajului, indicii nonverbale, termeni, imagini, text și subtitrări). Tehnologia AI poate ajuta la verificarea unora dintre aceste postări. Cu toate acestea, verificarea conținutului audiovizual se bazează în continuare pe evaluarea umană pentru acuratețe.

Manipularea privind direcția externă de dezvoltare economică a Republicii Moldova

autor Silviu Plopa

Plopa Silviu este în prezent, octombrie 2024, student la Academia de Studii Economice din Moldova, anul III, specialitatea economie generală. Este pasionat de analize economice și statistici, dedicându-se explorării datelor și tendințelor economice. Această pasiune îl motivează să contribuie la o înțelegere mai profundă a contextului economic și a direcțiilor de dezvoltare ale Republicii Moldova.

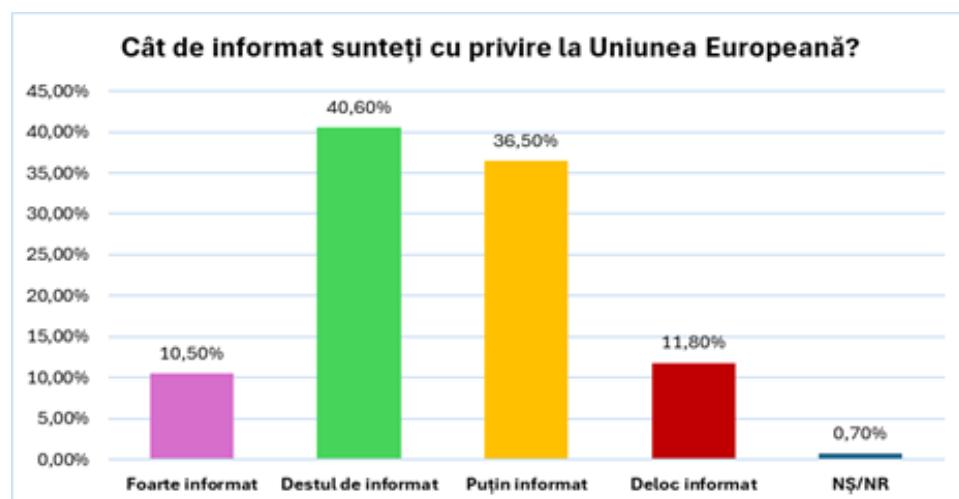
În prezent, Republica Moldova se confruntă cu majore contradicții interne asupra direcției de dezvoltare a țării. Deși, o bună parte a populației este conștientă de faptul că Uniunea Europeană (UE) este calea spre îmbunătățirea nivelului de trai, există totuși speculații și manipulări pe acest subiect, bazate pe argumente nefondate. În această analiză am încercat să demonstrez că direcția europeană de dezvoltare a țării corespunde necesităților societății din Republica Moldova.

Pentru a înțelege mai bine numărul celor care cred în speculații și cât de informații sunt aceștia, am analizat rezultatele unor sondaje de opinie. Astfel, conform Barometrului Socio-Politic din iulie 2024, realizat de către compania IMAS, la întrebarea „Care ar trebui să fie orientarea politică externă a conducerii Republicii Moldova?”, 45% au răspuns că ar trebui să fie una echilibrată, atât în raport cu Federația Rusia, cât și cu Europa. 31% dintre respondenți au optat pentru o direcție pro-europeană, iar 12% pentru o direcție pro-rusă.

Aceste rezultate indică o opinie publică împărțită și confuză privind direcția de orientare externă a țării. Această incertitudine ar putea fi cauzată de mai mulți factori, precum politicile ineficiente promovate de către partidele pro-europene, sau informațiile greu accesibile despre UE și avantajele aderării Republicii Moldova la UE.

De asemenea, promovarea ideilor pe rețelele de socializare de către persoane influente, dar fără cunoștințe adecvate, contribuie la perpetuarea unei percepții neechilibrate și poate influența opinia publică în mod eronat. Conform unui alt sondaj, realizat de către IPRE (Institutul pentru Politici și Reforme Europene) pe 30 iulie 2024, la întrebarea „Cât de informat sunteți cu privire la Uniunea Europeană?”, 36,5% dintre respondenți au declarat că sunt puțin informați, iar 11,8% - că nu sunt deloc informați.

Figura 1. Informarea populației cu privire la Uniunea Europeană

Sursa:
Institutul pentru Politici și
Reforme Europene.

Suportul financiar oferit de către UE

În acest capitol, am explorat importanța orientării economice a Republicii Moldova către UE sau către vest, analizând diverși indicatori, inclusiv suportul extern. Subiectul dat stârnește multe discuții pe rețelele de socializare și în rândul politicianilor, adesea punându-se accent pe lipsa de transparență în ceea ce privește utilizarea banilor primiți de la partenerii externi. Cu toate că mulți speculează pe subiectul dat, organele centrale cum ar fi: Ministerul Finanțelor sau Cancelaria de Stat, publică rapoarte privind volumul de asistență financiară oferit și repartizarea pe sectoare ale economiei.

Figura 2. Suportul financiar oferit de către partenerii externi pe diverse sectoare ale economiei

Sector	Tip de suport	Suma (mil. euro)
Sector public	Proiecte investiționale-împrumuturi	365,5
	Proiecte investiționale-granturi	59,3
	Suport bugetar -împrumuturi	514,8
	Suport bugetar-granturi	230,4
	Asistență tehnică	477,5
Sector privat	Împrumuturi	54,2
	Granturi	5,3
	Asistență tehnică	24
Sectorul non-guvernamental	Granturi	38,1

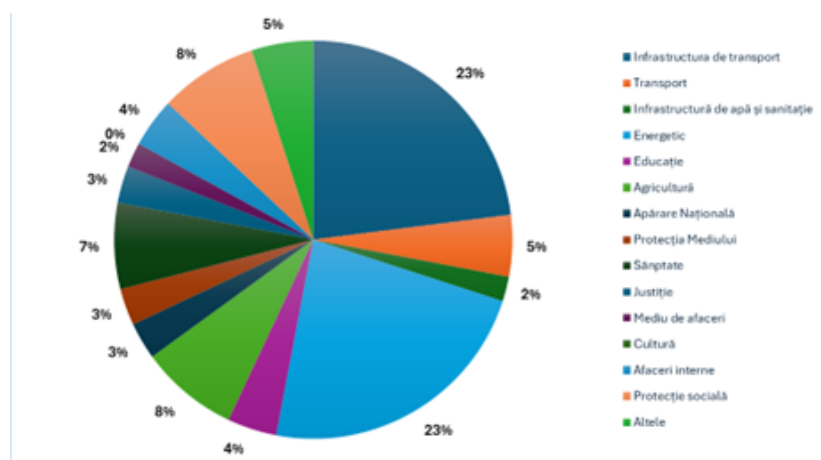
Sursa:
Raport anual privind
asistența externă oferită
Republicii Moldova în anul
2023

Conform datelor furnizate despre asistența externă, sectorul public al Republicii Moldova a primit o finanțare de 1,65 de miliarde lei. Această sumă este destinată în principal din suport bugetar sub formă de împrumuturi externe (31,2%), asistență tehnică (29,0%), proiecte investiționale sub formă de împrumuturi (22,2%), suporturi bugetare acordate sub formă de granturi (14,0%) și proiecte investiționale sub formă de granturi (3,6%). Deci, este important ca Republica Moldova să continue să adopte o politică pro-vestică pentru a atrage în continuare surse financiare necesare dezvoltării țării. În plus, trebuie menționat și faptul că în ultimii ani Republica Moldova nu a primit nici un suport financiar din partea Federației Ruse.

Asistența externă pe sectoare

Subiectul ce ține de asistența externă este foarte mult discutat în spațiul public și este supus diferitor interpretări. Analizând structura suportului extern pentru sectoarele economiei, este important să înțelegem cum sunt distribuite resursele financiare externe pentru a reduce speculațiile întâlnite pe rețele de socializare despre faptul că „nimeni nu știe unde s-au cheltuit banii împrumutați de la partenerii externi”, utilizate și de către persoane publice ca de exemplu candidatul la funcția de președinte [Alexandru Stoianoglo](#) și [Victor Pruteanu](#) consilier municipal din partea partidului MAN, care este foarte activ pe rețelele de socializare. Astfel în urma analizei, putem constata că cea mai mare parte a asistenței externe a fost acordată sectorului energetic și infrastructurii de transport - 23% din total. Acestea sunt urmate de sectorul transporturilor și al agriculturii, fiecare cu câte 8%, iar sectorul sănătății a beneficiat de 7% din resursele financiare externe. Pe parcursul anului 2023, în Republica Moldova au fost în curs de implementare 1043 de proiecte și programe, dintre care 405 au fost lansate în acel an. De asemenea, 293 de proiecte și programe de asistență externă au fost finalizate.

Figura 3. Structura intrărilor de asistență financiară externă conform sectoarelor de intervenție

Sursa:
Raport anual privind asistența externă oferită Republicii Moldova în anul 2023

După o analiză atentă a structurii suportului extern destinat Republicii Moldova și a intervențiilor realizate în diverse sectoare, se poate spune că speculațiile legate de aceste subiecte sunt nefondate. Ele par să aibă scopul de a dezinforma populația și de a crește scepticismul față de UE și față de politicienii pro-europeni. Chiar dacă există date oficiale care nu susțin aceste speculații, mulți aleg să nu le caute, rămânând astfel neinformați. Această ignoranță crează un teren propice pentru propagarea unor narațiuni false, care contribuie la o percepție negativă asupra sprijinului financiar oferit de către UE și partenerii occidentali.

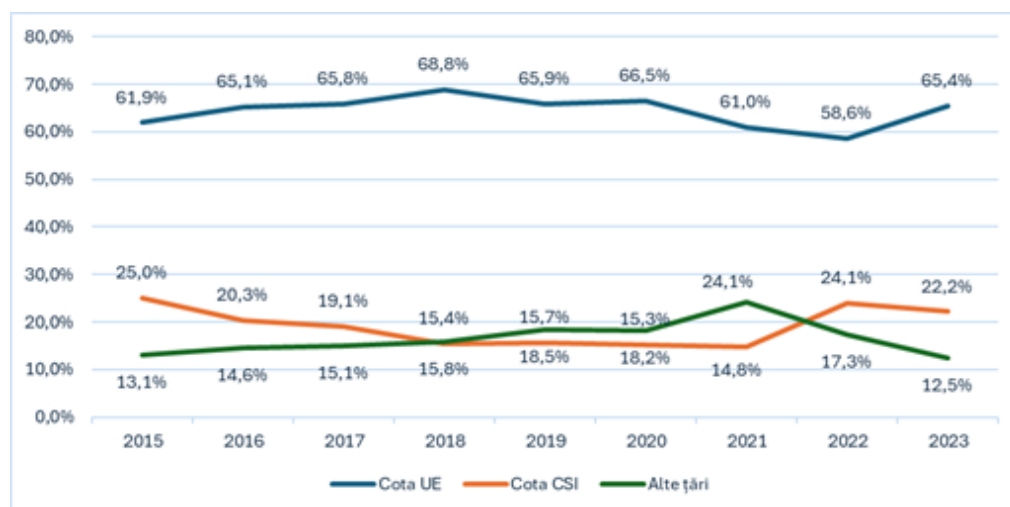
Speculații ce țin de exporturile spre UE

Un aspect important de menționat este faptul că o politică orientată spre vest aduce beneficii pentru producătorii locali în pofida faptul că auzim frecvent narațiuni de genul că UE nu are

nevoie de produsele noastre și că economia Republicii Moldova nu va supraviețui mult timp fără exporturi în Federația Rusă. Astfel de mesaje sunt promovate de către politicieni pro-ruși, precum Vasile Bolea, lider al partidului „Renaștere” afiliat oligarhului Ilan Șor, este un promotor înflăcărat a unei astfel de viziuni. Vasile Bolea afirmă că obiectivul său este restabilirea „relațiilor normale” cu Federația Rusia, subliniind că acest demers ar permite Moldovei să atingă „un nou nivel de dezvoltare economică”.

Un aspect important de menționat este faptul că după embargourile din anii 2010, exporturile către Rusia au suferit o scădere, ceea ce a forțat Republica Moldova să caute noi piețe pentru produsele sale. Rezultatele au fost favorabile, piețe noi au fost găsite și nu au scăzut semnificativ exporturile. Republica Moldova s-a adaptat rapid și a început să își concentreze eforturile pe extinderea relațiilor comerciale cu UE. Astfel, în prezent, conform datelor oficiale de la Biroul Național de Statistică, în anul 2023, exporturile de mărfuri către țările UE au ajuns la 2,6 miliarde de dolari, înregistrând o creștere de 4,3% comparativ cu 2022. Aceste exporturi au constituit 65,4% din totalul exporturilor, cu 6,8 puncte procentuale mai mult decât în 2022. Printre principalele destinații din UE se numără România, care a absorbit 35,1% din totalul exporturilor, urmată de Italia cu 6,4%, Germania cu 5,5% și Cehia cu 4,0%.

Figura 4. Ponderea direcțiilor externe a exporturilor RM

Sursa:
BNS. Indicator:
Comerțul exterior pe
Indicatori, Grupe de țări
și Ani

Narațiunile false promovate de către politicieni pro-ruși precum Igor Dodon și deputatul al Alexandr Nesterovschi deputatul blocului „Victoria”, care susțin faptul că Republica Moldova nu poate supraviețui fără relații comerciale cu Rusia și că este necesar de stabilirea unui parteneriat strategic, sunt neîntemeiate. Creșterea exporturilor către UE demonstrează că integrarea în economia europeană este nu doar o opțiune viabilă, ci și o direcție favorabilă pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova. Aceste mesaje alarmiste, promovate activ în spațiul public, nu reflectă realitatea actuală și au ca scop să influențeze percepția populației asupra orientării noastre economice.

Un alt factor pe care îl vom analiza pentru a înțelege importanța promovării continue a unei

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

politici pro-vest este suportul financiar oferit de Uniunea Europeană și alte țări occidentale pentru depășirea crizelor din țara noastră.

Suport oferit pentru depășirea pandemiei de Covid 19

În timpul pandemiei de COVID-19, Comisia Europeană a alocat 30 de milioane de euro pentru sprijinirea sistemului medical din Republica Moldova și altor șase țări, în scopul achiziției și distribuirii de echipamente medicale. De asemenea, UE a alocat 11,3 milioane de euro pentru organizații ale societății civile din regiune, sprijinind inițiativele de răspuns rapid, inclusiv învățământul la distanță. A fost lansat „Programul de solidaritate al Parteneriatului Estic” prin subgranturi pentru organizații locale mici care vizează zonele cele mai afectate .

Programul „Facilități pentru societatea civilă din partea UE pentru Moldova” a alocat 20 de milioane de euro pentru crearea de servicii sociale pentru cele mai vulnerabile grupuri și pentru sprijinirea inițiativelor de afaceri de către persoanele cu nevoi speciale.

Suport oferit pentru depășirea crizei energetice

Invazia Ucrainei de către Federația Rusă a generat o criză energetică profundă în Europa, afectând și Republica Moldova. Pentru a contracara această situație, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a oferit un sprijin financiar considerabil de 300 de milioane de euro, disponibil din 2022. Acest fond a permis Republicii Moldova să își diversifice sursele de aprovizionare cu gaz, întrucât până la criză depindea de furnizările din Federația Rusă. Sprijinul BERD a oferit Republicii Moldova posibilitatea de a achiziționa gaze de pe piața europeană. De asemenea, ajutorul din partea statelor membre ale Uniunii Europene a fost crucial în acest proces. Aceste contribuții au avut un impact semnificativ asupra depășirii crizei energetice și au ajutat la consolidarea unei securități energetice de care Moldova nu a beneficiat până acum.

De ce, totuși, o bună parte a oamenilor consideră că Republica Moldova trebuie să aiba o politică externă care să urmărească și apropierea de Rusia?

După cum am menționat, o bună parte din populație consideră că politica externă ar trebui să se orienteze și către o apropiere de Rusia. Această opinie poate fi influențată de mai mulți factori cum ar fi diferențele de dezvoltare regională din țară și de faptul că anumite regiuni din Republica Moldova se specializează pe agricultură, iar până în 2022, o parte semnificativă din exporturile anumitor produse era direcționată către Rusia.

Astfel, pentru a analiza acest subiect voi examina regiunea unde forțele pro ruse au cea mai mare popularitate, astfel ca un punct de reper pot fi luate în calcul alegerile locale din 2023,

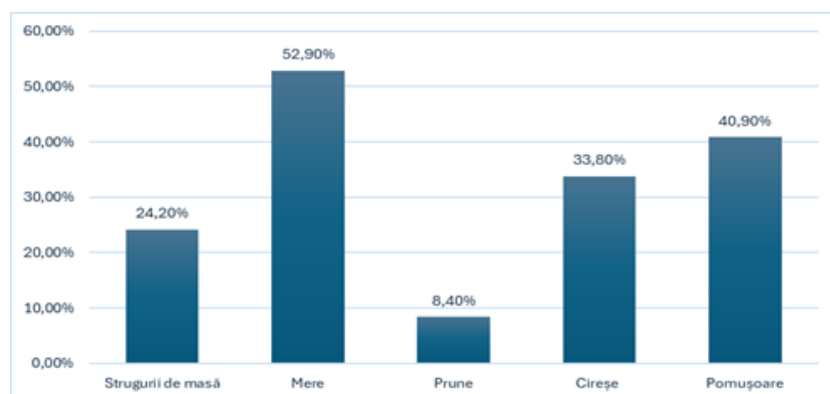
unde socialiștii au luat majoritatea în [consiliilor raionale](#) de la nord, plus la aceasta analizând producția de produse pomicole (fructe și pomușoare) în profil teritorial ,putem determina că din 4,3 mln tone, 65,3% au fost produs în regiunea de nord. Un lucru important este că până la război majoritatea din fructele produse se exportau în Rusia,dar în 2023 ,situația s-a schimbat. Și pentru a avea o viziune clară asupra subiectului dat, vom analiza unde au fost și sunt în prezent exportate cele mai populare fructe și pomușoare întâlnite printre agricultori.

Primul produs sunt merele, unde situația s-a schimbat. Dacă în anul 2022, 97,2% din mere erau exportate în Federația Rusă, acum ponderea este de 52,9%. Cotele dominante, pe care le-a deținut, treptat încep să scadă. Următorul produs sunt cireșele. Rusia deține cota principală cu 33,8%, urmată de România (15,1%), Belarus (14,3%), Kazahstan (10,5%) și Letonia (7,8%), țări care reprezintă 81% din totalul exporturilor de cireșe. La început era doar Rusia și Belarus, apoi a intrat România în joc. În 2023 brusc a crescut numărul de țări unde Republica Moldova a exportat cireșe. 11 țări noi s-au adăugat la cele trei de bază. Astfel Rusia, treptat, începe să își piardă influența pe acest sector.

Exporturile de pomușoare în 2023 au fost, de asemenea, predominant îndreptate spre Rusia (40,9%), urmată de România (32,2%) și Polonia (18,4%). În ceea ce privește prunele, în anul 2023, cota Federației Ruse a fost de 8,4%. Majoritatea prunelor moldovenești au fost exportate în Europa:Germania și România, care au avut o cotă combinată de 17,7%. Strugurii de masă reprezintă 64,2% din totalul strugurilor exportați de către Republica Moldova, iar valoarea exporturilor a crescut de la 42,8 milioane de dolari (când) la 66,3 milioane de dolari (când). Principalele piețe de export a strugurilor de masă în perioada 2022-2023 au fost: România (30%), Rusia (24,2%), Polonia (9,8%) și Belarus (8,5%).

Deși Federația Rusă a fost o piață de export importantă pentru anumite produse moldovenești, tendințele recente indică o pierdere treptată a poziției sale dominante. Această schimbare poate fi observată în fiecare an, pe măsură ce agricultorii moldoveni devin tot mai conștienți de oportunitățile oferite de piețele internaționale alternative. Astfel, ei explorează oportunități în Uniunea Europeană, Asia și alte regiuni.

Figura 5. Exporturile de produse agricole în Rusia pe categorii în anul 2023,%

Sursa: www.ionita.md

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Ținând cont de faptul că 54% din populație locuiește în mediu rural, unde din păcate nu sunt oportunități de angajare și oamenii sunt mai săraci față de cei de la orașe, aceștia depind adesea de agricultori pentru că le oferă locuri de muncă. De asemenea, mulți agricultori nu și-au modernizat echipamentele și livezile, iar calitatea produselor nu corespunde cerințelor UE. Aceștia, deși cunosc beneficiile integrării în UE, continuă să își vândă produsele în Rusia, obținând venituri din agricultură mai puțin performantă, și având un anumit statut în societățile rurale, pot influența opinia publică, deoarece economia locală se bazează pe ei.

Agricultorii profită în mare parte de pe urma acestor relații, iar populația depinde de ei, chiar dacă ar avea mai multe de câștigat din beneficiile UE, ca de exemplu locuri de muncă mai bine plătite și condiții mai bune și perspective de dezvoltare profesională. Statul Republica Moldova este avantajat în prezent prin politica sa pro-vest, deoarece primește suport financiar semnificativ. Totuși, menținerea inclusiv a unei poziții pro-rusești în rândul populației se datorează lipsei unor politici economice și educaționale eficiente, care ar contribui la creșterea nivelului de educație și la dezvoltarea regiunilor.

Populația ar putea migra către orașe, ceea ce ar duce la ridicarea nivelului de industrializare și la reducerea dependenței de agricultori. Oamenii nu ar fi influențați negativ de agricultorii care practică o agricultură mai puțin performantă. Pentru a combate acest fenomen, ar trebui să se pună accentul pe dezvoltarea unei agriculturi moderne și pe negocierea cu UE pentru a oferi o piață de desfacere produselor locale, prin eliminarea anumitor bariere comerciale. Lipsa unei dezvoltări a regiunilor din țară, combinată cu politici ineficiente pentru soluționarea problemelor din agricultură, are ca efect creșterea scepticismului față de UE, agricultorii având un impact asupra societății din considerente socio-economice.

De asemenea, rețelele de socializare au o influență mare pe marginea acestui subiect. Adesea, anumite persoane care promovează idei sceptice față de vest, nu dețin nivelul necesar de cunoștințe și pregătire. Ei promovează, intenționat sau nu, idei pe care nu le-au analizat pentru a verifica dacă sunt benefice sau nu. De exemplu, majoritatea consideră că Republica Moldova este în continuare o țară agrară și că agricultura este ramura principală a economiei, deși, în realitate, agricultura reprezintă doar aproximativ 8%-12% din PIB.

Aceste mituri și alte falsuri despre UE, precum și afirmațiile promovate, de exemplu, de către Gabriel Călin, un influencer pro-rus, care spune că Republica Moldova este un stat aservit SUA și UE, iar politicienii și partidul de guvernare sunt doar marionete în mâinile lor. De asemenea un alt blogger Costa Moldoveanca care capătă o popularitate din ce în ce mai mare pe platforma Tik Tok, promovează narațiuni precum că cei din vest vreau să ne implice în război împotriva Rusiei și speculează pe faptul că Moldova, nu ar trebui să procure armament sau să-și modernizeze armata, dar vreau să reiterez faptul că cu toate că în anul 2023 cheltuielile militare mondiale au crescut, Republica Moldova rămâne în continuare țara cu cel mai mic

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

buget militar din Europa – doar 93,4 mln de dolari în 2023, ceea ce este doar 0,55% din PIB.

Mai mult, alocațiile pentru apărare în 2023 au fost chiar mici decât în 2008, ca pondere din PIB. De asemenea imorant de menționat este că cheltuiile militare sunt cu 23% mai mici decât cele din Muntenegru (țară cu o populație de patru ori mai mică), și de 4,2 ori comparativ cu Albania, de 5,2 ori comparativ cu Georgia și de 14 ori mai mici decât cele ale Armeniei, țară comparabilă ca mărime, populație, PIB.

Astfel de idei propagandistice și multe altele care sunt nefundamentate sunt răspândite și de alți blogeri care au o influență mare pe rețelele de socializare. Din cauza nivelului scăzut de informare în rândul oamenilor acești blogeri sunt încurajați prin comentarii pozitive, în timp ce cei care contestă informațiile sunt atacați imediat. Această situație nu-i motivează să se informeze corect și să citească. Astfel, prin promovarea de informații false și profitând de o populație puțin informată, acești blogger își formează o reputație bazată pe neștiință.

Concluzie

Republica Moldova se confruntă în prezent cu probleme privind direcția sa de dezvoltare economică. Deși mulți cetățeni recunosc că Uniunea Europeană (UE) reprezintă o cale de îmbunătățire a nivelului de trai, există speculații și manipulări în jurul acestui subiect, adesea bazate pe argumente nefondate. Astfel devine important ca Republica Moldova să continue să-și promoveze o politică pro-europeană pentru a beneficia de sprijinul financiar și de oportunitățile economice pe care le oferă Uniunea Europeană și să întreprindă măsuri necesare pentru a informa populația și să întreprindă măsurile necesare împotriva celor care răspândesc falsuri pe rețele de socializare.

Recomandări:

- Lansarea unor campanii de informare privind anumite subiecte despre UE care sunt mai sensibile în societate, care necesită o explicație detaliată precum sunt cheltuielile pe armată sau recent discutată cu vânzarea pământurilor străinilor. Aceste campanii ar putea include materiale informative pe rețele de socializare, sesiuni de dezbatere și întâlniri cu experți, pentru a oferi o imagine completă asupra acestor teme.
- Punerea accentului pe dezvoltarea regiunilor din Republica Moldova, prin descentralizarea economiei și oferirea de oportunități pentru oamenii care locuiesc în afara Chișinăului, va contribui la creșterea nivelului de trai al populației, ceea ce va reduce vulnerabilitatea oamenilor în fața dezinformării.
- Colaborarea cu rețelele sociale pentru a bloca canalele prin care bloggerii promovează dezinformarea este esențială. Aceasta ar putea include raportarea conținutului fals și alte metode menite să oprească activitatea dezinformatoare.
- Promovarea educației media în rândul populației pentru a-i ajuta să identifice sursele de încredere și să analizeze critic informațiile.

Patriarhia rusă - instrument de propagandă și expansiune a imperialismului rus

autor Alexandru Tetelea

Alexandru Tetelea este, în prezent, student la Facultatea de Drept în cadrul Universității din Craiova, România. În perioada 12 februarie – 22 martie, 2024 a completat un stagiul de practică la Asociația obștească Comunitatea pentru advocacy și politici publice WatchDog.MD, din Republica Moldova. Acesta este al doilea articol de analiză scris de către Alexandru Tetelea în cadrul proiectului „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”.

Când vorbim de Patriarhia rusă, trebuie să plecăm de la premisa că este o instituție organizată și structurată anume în direcția propagării discursului care își are rădăcinile la Kremlin. O instituție care a fost metamorfozată pentru a servi idealurilor expansioniste ale politicii externe ruse. KGB-istul, Patriarhul Chiril I, cu numele laic de Vladimir Mihailovici Gundeaeu, fiind vocea acestei instituții, nu doar că ne creează o imagine de ansamblu asupra atmosferei ideologice din interiorul Patriarhiei, ci ne și sugerează faptul că Patriarhia Rusă este cheia Kremlinului către mințile cetățenilor ruși, este un instrument prea important strategic pentru a fi lăsat segmentat de politicul din Federația Rusă, fiind chiar o ramificație a serviciilor secrete ruse.

Am ales subiectul dat, datorită observației similitudinilor dintre informațiile și ideile promovate de către preoții Patriarhiei Ruse și preoții Mitropoliei Moldovei, mai ales a impactului acestora din urmă asupra vectorului de dezvoltare al Republicii Moldova. Preoții moldoveni care slujesc la biserici ce aparțin Mitropoliei Moldovei și promovează agenda Kremlinului, nu doar că dezinformează și manipulează cetățenii, dar și polarizează societatea moldovenească, prin menținerea simpatiei față de Federația Rusă, justificarea războiului dus de către Federația Rusă în Ucraina și denigrarea Uniunii Europene UE.

Aspecte din trecut

Deși s-ar putea obiecta laicitatea Rusiei și ocupația firească a bisericii de dogmele creștine și, respectiv, răztrebuința implicării politic-ideologice, acest lucru nu a fost respectat nu doar că în Rusia țaristă, U.R.S.S., sau actuala Federație Rusă, dar nici măcar în statele vecine, nu doar în prezent, dar așa cum ne-a demonstrat dezvelitor istoria, și în statele vecine. Respectiv, vom accepta argumentul filosofului și geopoliticianului rus Alexandr Dughin că anume sufletul rusismului – al simțirii, al ființei și al „Daisen”-ului rusești – este ortodoxia de filială moscovită, și acest lucru se poate vedea nu mai puțin șters chiar în istoria recentă a unor țări precum Republica Moldova, Ucraina sau Armenia, pe care le vom folosi drept studii de caz.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Pe lângă procesul evident de rusificare culturală, urmărit de către autotaritățile imperiale, Biserica Rusă a urmărit și destabilizarea socială a Republicii Democratice Moldovenești (1917-1918). Patriarhia Rusă, loială forțelor monarhiste din cadrul conflictului civil, nu avea susținere directă din cauza apariției mișcărilor (pro-)sovietice din Ucraina (de exemplu, Republica Sovietică din Odesa, Republica Sovietică din Galiția, ș.a.m.d.), care declarau - prin filieră marxistă - război „opiumului maselor” dar și fiindcă mișcările secesioniste sau naționaliste de zugrăvire ucraineană priveau cu suspiciune ortodoxia rusă și legăturile ei evidente cu pretențiile teritoriale ale Sant-Petersburgului (cazul fiind cel mai vizibil la naționaliștii greco-catolici din Rutenia și Galiția), pe când unele mișcări de orientarea pomenită mai sus râvneau la crearea unei biserici ortodoxe ucrainene, fapt manifestat în 1919 de către un consiliu autocefal sub atenta supraveghere și entuziasmata susținere a lui Simon Petliura, capul soldaților ucraineni naționaliști din centrul și răsăritul Ucrainei, iar în 1921 în orașul Chiev - un sinod convocat doar cu fețe bisericești vorbitori de ucraineană au declarat Biserica Autocefală Ucraineană Ortodoxă, în frunte cu mitropolitul Vasil Lipchivschi, instituție pe care a condus-o până 1927, iar biserica a fost dizolvată (într-o manieră euristică și dubioasă) de către Patriarhia Rusă în 1931.

Dacă revenim la Basarabia, istoricul moldovean Ion Gumenâi a vorbit amănunțit despre „robia religioasă” a moldovenilor sub cupola ortodoxiei rusești, care era categoric orientată spre rusificarea enoriașilor nu doar moldoveni, cât și (și mai ales) ucraineni, bulgari, găgăuzi, evrei mesianici și ucraineni din gubernia Basarabia.

În timpul avântului național din 1917-1918 din Basarabia, după documente relevate de istoricul moldovean Gheorghe Cojocaru, Biserica Ortodoxă Rusă purcedea la acțiuni de destabilizare mai ales a minorităților ortodoxe din Sudul Basarabiei (găgăuzi și bulgari), chemându-i la luptă doar în numele Țarului Nicolae al II-lea.

De acțiuni organizate anti-românești de către preoții ruși, nu au scăpat nici satele moldovenești, mai ales din Nord, profund rusificate cultural-lingvistic, fiind faimos un caz istoric din biserica Sfântul Arhanghel Mihail din satul Rotunda (actualul raion Edineț), unde preotul din noiembrie 1918 le-a declarat enoriașilor că „ocuparea” Basarabiei ar coincide cu „descălecarea” Antihristului, un caz fascinant de amestec al misticisimului religios și al extremismului naționalist.

Deși acesta nu a fost nicidecum un caz unic, multe surse ale vremii (inclusiv amintiri ale scriitorilor de frunte precum C. Stere sau P. Goma) menționau cum preoți ruși îndemneau la violență împotriva nu doar a administrației românești, dar și îi acuzau, într-o manieră deloc ironică, pe ostașii și clasa ecleziastică românească de „păgânism” și chiar „satanism”, realizând un joc de propagandă cu terminologii ludice pentru țărani moldoveni relativ ușor impresionabili și foarte superstițioși.

În zone de „ciocnire culturală” din Ucraina (mai ales în guberniile Herson și Poltava), preoții ucraineni, ruși și preoții ucraineni pro-ruși își invadeau adeseori reciproc bisericile și dezumanizau „adversarii” lor etnici, bătăile și conflictele armate nefiind ocazii rare, făcându-l pe jurnalistul și activistul comunist american John Reed să comenteze „nu îl pot împărți pe Domnul, deși sunt de-un neam și de-o limbă(...)”.

O situație apropiată după formă, dar diferită, a avut loc și în Prima Republica Armeană (1918-1920), în care biserica ortodoxă rusă – mereu simpatică armenilor din motive de control și avantaj economic, teritorial și fiscal direct – îi îndemna moral pe armeni prin flamura creștinismului și prin nevoia luptei cu popoarele turcice musulmane din Caucaz să acționeze militar și politic, cu rezultate dubioase mai ales în conglomeratul de violență interetnică și religioasă din istoria Caucazului între 1917-1923. Armenii, necăzând sub cupola directă a bisericii ortodoxe ruse datorită faptului că aveau biserică proprie, nu puteau fi manipulați pentru interesele imperiale, decât prin necesitatea salvării tuturor creștinilor de influența musulmană. Astfel, a devenit simbolic cazul din martie 1919, când armenii din Hodjavend au primit muniție și hrană de la biserica rusească din localitate, necunoscându-se faptul dacă acest lucru a fost realizat organizat sau doar dintr-un avînt anti-islamic și/sau armenofil.

Pelerinajele geopolitice

În ultimele trei luni, aproape 500 de preoți și enoriași ai Mitropoliei Moldovei au mers la Moscova, iar Patriarhia Rusă a afirmat pe baza acestor cazuri că aceste „pelerinaje gratuite” au fost organizate pentru a sprijini preoții cu resurse limitate, în special din zonele rurale ale Republicii Moldova. Într-un comunicat de presă, instituția spune că pelerinajele fac parte dintr-un „program de angajare” destinat consolidării „legăturilor frățești” dintre Biserica Ortodoxă Rusă (BOR) și Biserica Ortodoxă din Moldova (BOM), fiind organizate la inițiativa și cu „binecuvântarea” Patriarhului Kirill al Moscovei. După revenirea preoților înapoi în țară, s-a înțeles despre ce „legături frățești” a mers vorba și care au fost condițiile înființării acestor legături „duhovnicești”, enoriașii fiind însărcinați cu misiunea de a discredita referendumul pentru aderarea Moldovei la UE și de asemenea pe actualul președinte Maia Sandu în ultima lună de campanie electorală.

Într-o predică din 21 septembrie, părintele Pavel Petrov de la Biserica „Sfântul Mina” din Bălți a criticat UE, promovând următoarele falsuri: „Zilele trecute au sunat la Bălți și au spus „Nu știi dacă a apărut sau nu apărut la Bălți, dar la Chișinău sunt niște școli, instituții unde veceurile sunt comune, vă spun cu sfânta cruce în mână. Nu mai există separare pentru băieți și fete, chiar din școală. Noi vrem să evităm mânia lui Dumnezeu, nu să ne confruntăm cu potopul lui Noe, Sodoma și Gomora să ne ardă Dumnezeu de vii”, a menționat fața bisericească. Discursul preotului este similar cu cel al Patriarhului Kiril, care menționează faptul că:

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

„pentru că astăzi patriarhul conduce poporul - el conduce spiritual, el conduce biserica, care urmează o altă cale civilizațională de dezvoltare și îi provocăm pe alții cu dezvoltarea noastră, sistemul nostru de valori”, a spus el.

Se vede o puternică amprență a ideologiei naționalismului rus în aceste exprimări, se scoate în evidență „calea aleasă” a poporului rus, incompatibilitatea cu așanumitele „valori europene” care nu pot exportate mai la est, promovându-se conceptul de „inimă a Eurasiei”, subliniind importanța frăției între Rusia, Europa de Est și Asia, unde Rusia trebuie să-și reafirme influența în fostele republici sovietice și să se opună extinderii NATO și a valorilor occidentale. Unii preoți moldoveni la fel au preluat acest șablon ideologic, vorbind despre „păcătosul” sistem democratic și cum va distruge el temeliiile culturii noastre creștine.

Organizatorul acestor pelerinaje este nimeni altul decât oligarhul fugar Ilan Șor, care împreună cu agenții de la Kremlin îi folosesc pe preoți în scopuri electorale și anume în denigrarea imaginii UE, boicotarea referendumului și sabotarea cursei electorale a Maiei Sandu. În perioada lunilor august-septembrie 2024 au fost programate mai multe deplasări ale preoților Mitropoliei Moldovei în Rusia, finanțate de oligarhul fugar Ilan Șor cu susținerea Patriarhiei de la Moscova, la care au participat, în total, peste 120 de fețe bisericești.

Menționăm că Ilan Șor, se află la Moscova după ce a părăsit Israelul la 1 februarie 2024. De când se află în Federația Rusă, Șor a început o puternică campanie de discreditare a vectorului pro-european de dezvoltare a Republicii Moldova, făcând tot posibilul pentru a induce cetățenii slab informați în eroare. Pe 7 februarie seara, postul rus de televiziune Russia Today a publicat pe Telegram mai multe secvențe video cu Ilan Șor discutând despre referendumul pro-european care ar putea avea loc în R. Moldova în toamna acestui an, Șor a spus că el și susținătorii săi „vor câștiga”, iar forțele pro-europene „vor pierde”.

În Rusia, clericii ar fi fost instruiți să facă propagandă împotriva Maiei Sandu și referendumului din octombrie și ar fi primit în schimb cadouri și carduri MIR pe care ar urma să le fie transferați bani pentru întreținerea bisericilor. Mitropolia Moldovei a negat că ar fi organizat sau coordonat aceste vizite și a condamnat implicarea clericilor în politică. „Preoții care s-au întors de la Moscova au negat orice formă de ajutor financiar primit din partea celor care i-au găzduit. Mitropolia va monitoriza atent acest caz și va lua toate măsurile necesare pentru a preveni implicarea clericilor în activități cu tentă politică sau electorală”, se spunea într-un comunicat emis de Mitropolie pe 21 august.

Este de menționat aici faptul că la finalul vizitei, fiecare preot paroh primește câte un card „MIR”, emis de banca Promsviazbank, aceeași instituție financiară implicată în schema prin care Ilan Șor a încercat să cumpere voturile pensionarilor din Găgăuzia și Orhei în schimbul unui „ajutor” lunar de 2000 de lei.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Cardurile primite nu au bani pe ele, însă preoților li se promite că, ulterior, pe conturi vor fi transferate sume care pot ajunge și la 1000 de euro lunar în calitate de „donații” pentru întreținerea bisericilor, precum și pentru eventuale salarii din partea Patriarhiei Ruse. Întrebat fiind vicarul Mitropoliei Chișinăului și al Întregii Moldove, dacă este adevărat că fiecare preot paroh care pleacă în Rusia primește câte un card „MIR”, aceasta menționează că a aflat de acest aspect din presă, neștiind multe detalii.

Patriarhia Rusă este o parte a unui amplu război hibrid purtat de către Federația Rusă contra Republicii Moldova. Luând în considerare faptul că populația R.M. este 90% creștin-ortodoxă, împărțită între două biserici majore, Mitropolia Moldovei care se află sub tutela Patriarhiei Moscovei, condusă de Mitropolitul Kiril, respectiv Mitropolia Basarabiei care aparține Bisericii Ortodoxe Române. Anume datorită faptului că avem o populație majoritar ortodoxă, Kremlinului îi este mult mai ușor să promoveze propaganda expansionistă prin intermediul lăcașelor de cult.

În toiul referendumul privind integrarea în UE, cetățenii au fost bombardați cu mesaje de dezinformare, dovedindu-se că în spatele campaniei masive de dezinformare se află personaje afiliate grupării criminale Șor și regimului de la Kremlin. Compania VIGEIS S.R.L., specializată în confecționarea și vânzarea articolelor de îmbrăcăminte, fondată în anul 2003 de Ecaterina Șpiț, cetățeană a R. Moldova stabilită de mult timp cu traiul în Federația Rusă. Potrivit informațiilor obținute de Deschide.MD, fondatorul VIGEIS S.R.L., Ecaterina Șpiț, ar avea legături cu un oarecare Voronțov Vadim Petrovici, cetățean al Federației Ruse despre care sursele noastre relatează că a fost și unul dintre coordonatorii așa ziselor pelerinaje organizate de Patriarhia Moscovei și gruparea criminală Șor pentru preoții Mitropoliei Moldovei în perioada august-septembrie.

Odată ajunși la Moscova, clericii erau preluați de Voronțov, responsabil de ghidarea și organizarea activităților pentru aceștia. A fost și administratorul campaniei de dezinformare lansate în preajma scrutinului electoral din 20 octombrie. Pe lângă call-center-ul improvizat printre mașinile de cusut de VIGEIS S.R.L., acesta a mai organizat ”bombardamentul” cetățenilor moldoveni cu mesaje SMS și pe rețelele Telegram și WhatsApp, în care conaționalii noștri erau îndemnați să voteze ”NU” la referendum. Creând o axă din toate aceste informații ne putem da seama că Patriarhia Rusă are o strategie bine pusă la punct în ceea ce ține de răspândirea falsurilor și a propagandei în Republica Moldova, care este coordonată de profesioniști în colaborare cu toate mijloacele propagandistice a Kremlinului.

Chiar și în acele mesaje care au fost trimise cetățenilor în toiul referendumului, întâlnim aceste sintagme: „Tradițiile noastre, libertatea Bisericii noastre; Biserica noastră” unde ne putem da seama despre specificul propagandistic, care este identic cu propaganda dusă de Patriarhia Rusă în adresa Occidentului.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Luând în considerare așa numitele pelerinaje, anumite discursuri purtate de unii preoți ce aparțin Mitropoliei Moldovei și mai nou schema cu falsurile despre referendum, ne putem da seama că Federația Rusă poartă un război hibrid foarte bine gândit, atacând toate sferele de viață a cetățenului de rând. Infiltrarea propagandei Kremlinului în bisericile din Republica Moldova nu este un fenomen ce ține de moment sau este condiționat de referendum, propaganda a existat mereu în această instituție, însă anume aceste evenimente marcante pentru viitorul R. Moldova au scos aceste manifestări pro-ruse din faza latentă.

Atacurile informaționale a Patriarhiei Ruse prin intermediul Mitropoliei Moldovei nu se vor opri aici, urmează un drum anevoios și plin de astfel de implicări din exterior, însă nimic nu va schimba vectorul european de dezvoltare a Republicii Moldova.

Bibliografie

- 1.<https://www.zdg.md/stiri/stiri-externe/patriarhul-rus-kirill-un-apropiat-al-lui-putin-a-lucrat-pentru-kgb-in-timpul-razboiului-rece-le-figaro/>
- 2.<https://radiochisinau.md/biserica-rusa-se-implica-agresiv-in-campania-electoral-din-republica-moldova-revista-presei---201586.html>
- 3.<https://moldova.europalibera.org/a/aproape-500-de-preoti-si-enoriasi-din-moldova-au-mers-in-pelerinaje-la-moscova-finantate-de-patriarhia-rusa/33130838.html>
- 4.<https://www.dw.com/ro/biserica-rus%C4%83-parte-a-r%C4%83zboiului-hibrid-contr-moldovei/a-70309455>
- 5.<https://www.digi24.ro/stiri/externe/propaganda-anti-ue-din-fata-altarului-in-r-moldova-un-preot-le-spune-enoriasilor-ca-democratia-vine-de-la-demoni-2969533>
- 6.<https://www.zdg.md/stiri/prima-reactie-a-mitropoliei-moldovei-la-pelerinajele-efectuate-de-mai-multi-preoti-in-rusia-care-ar-fi-finantate-de-fugarul-ilan-sor-ce-spune-ioan-mosnegutu-despre-cardurile-mir/>
- 7.[Mai mulți preoți sunt trimiși în „pelerinaje” la Moscova pentru instructaj și carduri „MIR” | IPN](https://www.mdpi.com/2077-1444/14/1/119)<https://www.mdpi.com/2077-1444/14/1/119>
- 8.<https://www.deschide.md/articole/ingerinta-rusiei-in-alegeri-cum-a-transformat-sor-o-fabrica-de-haine-intr-un-call-center-care-distribuia-falsuri-despre-referendum>

Dezinformarea în discursurile candidaților la alegerile prezidențiale din 20 octombrie, 2024, în contextul referendumului privind integrarea europeană a Republicii Moldova

autor Mihail Nesteriuc

Mihail Nesteriuc este în prezent, octombrie, 2024, student la Facultatea de Jurnalism, USM. Fiind parte a programului Erasmus+, în 2023 a făcut un semestru la IHECS, un colegiu specializat în jurnalism din Bruxelles, Belgia. În primăvara lui 2023, a făcut un stagiu de trei luni la Președinția Republicii Moldova, după ce a finalizat Școala de Administrație Publică a IPRE. Anul acesta, Mihail a urmat un program de mentorat în crearea de produse jurnalistice în cadrul proiectului Ratiu Forum Mentorship, România, și a scris un articol privind dezinformarea din jurul referendumului de integrare europeană pentru jurnal polonez “New Eastern Europe”. Acesta este al treilea articol de analiză scris de către Mihail în cadrul proiectului.

În contextul alegerilor prezidențiale și al referendumului crucial din 20 octombrie privind integrarea europeană a Republicii Moldova, narațiunile anti referendum propagate de politicienii din opoziție joacă un rol esențial în manipularea opiniei publice. Aceste mesaje, care deseori sunt alimentate de dezinformarea promovată de actori geopolitici externi, precum Rusia, încearcă să submineze încrederea în procesul democratic și să îndepărteze Moldova de parcursul său european. De la distorsionarea adevărului despre impactul economic și social al aderării la UE până la insinuările privind pierderea suveranității naționale, aceste narațiuni reflectă o strategie bine coordonată de influențare a votului populației și menținerea țării într-o sferă de influență care o împiedică să îmbrățișeze pe deplin valorile europene. În acest articol, vom explora principalele teme ale acestor discursuri anti referendum și implicațiile lor pentru viitorul democratic al Moldovei.

Pentru a înțelege mai bine amploarea și diversitatea narațiunilor anti-referendum promovate de politicienii moldoveni, am analizat canalele de Telegram ale tuturor candidaților la șefia statului. Acești candidați includ figuri de prim-plan precum Maia Sandu, actualul președinte, dar și personalități din opoziție și scena politică largă: Alexandr Stoianoglo, Renato Usatîi, Vasile Tarlev, Irina Vlah, Ion Chicu, Andrei Năstase, Octavian Țîcu, Victoria Furtună, Tudor Ulianoschi, și jurnalista Natalia Morari. Fiecare dintre aceștia utilizează platformele de socializare pentru a disemina mesaje, uneori critice, referitoare la procesul de integrare europeană și la referendumul ce urmează.

Analiza conținutului publicat de către acești candidați relevă strategii diferite de influențare a opiniei publice. În timp ce Maia Sandu și Octavian Țîcu promovează integrarea europeană ca o cale inevitabilă spre modernizare și securitate, ceilalți abordează subiectul cu mai multă reticență, unii chiar susținând mesaje care critică efectele potențiale ale integrării asupra suveranității naționale și economiei. Aceste narațiuni anti-referendum, diseminate constant

pe Telegram, au rolul de a semăna neîncredere în rândul electoratului și de a contesta beneficiile pe termen lung ale apropierii de Uniunea Europeană.

În urma monitorizării canalelor de Telegram ale candidaților la șefia statului, am identificat patru cele mai răspândite narațiuni anti-referendum. Prima susține că referendumul nu are putere juridică sau legitimitate și că, în esență, este inutil pentru viitorul țării. A doua narațiune promovează ideea că referendumul este un truc electoral menit să o ajute pe Maia Sandu să câștige alegerile prezidențiale. De asemenea, o a treia narațiune argumentează că acest referendum nu va contribui în mod real la procesul de aderare la Uniunea Europeană. În final, a patra narațiune susține că tema referendumului trebuie schimbată.

1. Referendumul e un truc electoral s-o ajute pe Maia Sandu să câștige alegerile

Acest narativ, conform căruia referendumul este un truc electoral menit să o ajute pe Maia Sandu să câștige alegerile, este folosit de politicienii de opoziție pentru a submina legitimitatea referendumului și a președintelui în ochii publicului. Este atractiv pentru electorat deoarece exploatează scepticismul larg răspândit față de clasa politică și temerile legate de manipularea proceselor democratice. De asemenea, rezonază cu o parte a populației care percepe acțiunile pro-europene ca fiind impuse din exterior și suspectează că acestea sunt mai degrabă în beneficiul politicienilor decât al țării.

1. Alexandr Stoianoglo, **în postarea sa**, a criticat dur referendumul, afirmând că „acesta nu este altceva decât o încercare de a manipula electoratul și de a crea o iluzie falsă de sprijin masiv pentru Maia Sandu.” El a sugerat că acest proces ar putea eroda încrederea cetățenilor în democrație.
2. Irina Vlah **a subliniat că referendumul** „este o pierdere de resurse și timp,” subliniind că ar fi trebuit să fie folosit pentru rezolvarea problemelor reale ale cetățenilor, nu pentru „a susține o campanie electorală ascunsă pentru Maia Sandu.”
3. Natalia Morari **a reiterat faptul** că referendumul este „mai degrabă o unealtă politică decât un proces democratic.” Ea a afirmat că „adevăratul scop al acestui referendum este de a crea un val de simpatie pentru Maia Sandu în rândul alegătorilor pro-europeni.”
4. Victoria Furtună **a descris referendumul** ca „o diversiune bine gândită pentru a distrage atenția de la problemele reale ale țării.” Ea a criticat faptul că „Maia Sandu folosește acest referendum ca pe o tactică electorală evidentă.”
5. Ion Chicu **a afirmat sarcastic** că referendumul este „o capcană electorală bine calculată,” menționând că întregul proces este dirijat în mod clar pentru a favoriza pe Maia Sandu și a submina orice opoziție la alegeri.
6. Tudor Ulianovschi **a susținut că** „referendumul este doar o strategie de campanie bine camuflată sub pretextul integrării europene,” și a sugerat că „Maia Sandu folosește simboluri pro-europene pentru a-și spori popularitatea electorală.”

7. Andrei Năstase a considerat că referendumul reprezintă „o măsură disperată din partea echipei Maiei Sandu pentru a obține sprijin electoral.” El a criticat lipsa unei „dezbateri autentice asupra subiectului,” considerând că acest referendum are scopul de a fideliza votanții pro-europeni.

Astfel, fiecare dintre acești politicieni a adus critici referendumul, subliniind că este folosit ca un instrument politic pentru a avantaja campania Maiei Sandu, fiecare aducând în discuție manipularea electoratului și oportunitatea acestui proces.

Unii susțin că referendumul este un truc electoral pentru a o ajuta pe Maia Sandu la alegeri. Însă, referendumul și alegerile prezidențiale sunt procese distincte. La referendum, cetățenii vor decide asupra integrării europene, iar la alegeri își vor alege președintele. Sunt două buletine separate și alegătorii nu le confunda. Argumentul că votul împotriva UE este un vot împotriva lui Sandu nu are sens. Cetățenii pot sprijini parcursul european la referendum și să voteze pentru oricare alt candidat la alegeri. Sau invers!

2. Referendumul nu are putere juridică/legitimitate/este inutil

Acest narativ, conform căruia referendumul nu are putere juridică sau este inutil, este folosit de politicienii de opoziție pentru a diminua credibilitatea procesului și a reduce entuziasmul cetățenilor pentru participare. El prinde la public deoarece răspunde la o frustrare existentă în societate legată de promisiuni politice nerespectate și de procese care nu duc la rezultate palpabile. Mulți cetățeni sunt sceptici cu privire la utilitatea referendumurilor și, într-un context economic dificil, ideea că resursele sunt risipite pe acțiuni fără impact juridic rezonabilă puternic cu nemulțumirile acestora.

1. Renato Usatîi a criticat dur referendumul, spunând că „nu are nicio valoare juridică și este doar o pierdere de timp și resurse.” În postarea sa, el a argumentat că rezultatul acestuia nu va aduce schimbări concrete pentru Moldova și că cetățenii sunt induși în eroare cu promisiuni false.
2. Natalia Morari a abordat acest narativ dintr-o perspectivă legală, afirmând că „referendumul nu va avea niciun impact asupra procesului de aderare la UE, deoarece acesta este doar consultativ.” Ea a subliniat că organizarea lui este doar o demonstrație politică fără consecințe reale pentru viitorul țării.
3. Victoria Furtună a subliniat inutilitatea referendumului, spunând că „este o mascaradă politică fără efect practic.” Ea a criticat faptul că guvernul a ales să cheltuiască resurse publice pe un referendum care nu va produce niciun rezultat concret.
4. Tudor Ulianovschi a descris referendumul ca fiind „lipsit de legitimitate și complet inutil din punct de vedere juridic,” menționând că acesta nu schimbă nimic în relația Moldovei cu UE și că este doar un spectacol politic pentru a crea iluzia implicării cetățenilor.

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Fiecare dintre acești politicieni a adus în discuție lipsa de legitimitate și inutilitatea juridică a referendumului, susținând că acesta este doar un instrument politic lipsit de efecte reale asupra procesului de integrare europeană a Moldovei.

Există un mit că referendumul care urmează nu are forță juridică. De fapt, acesta este un referendum constituțional, ale cărui rezultate vor fi incluse în legea fundamentală a țării. Fostul președinte al Curții Constituționale din Republica Moldova, Alexandru Tănase, a spus într-un [interviu pentru Radio Europa Liberă de la Chișinău](#), că referendumul odată validat, va avea consecințe juridice. În preambulul Constituției va fi scris că integrarea în UE este „obiectivul strategic” al Republicii Moldova, iar identitatea poporului Republicii Moldova este „europeană”. Preambulul va servi la interpretarea tuturor legilor țării. Introducerea valorilor europene în Constituție va însemna pentru autorități, indiferent de culoarea lor politică, „o obligație de a promova politici care să corespundă valorilor europene. Legitimitatea acestuia este determinată nu de oponenți, ci de cetățenii care vor veni la vot. Referendumul este cea mai înaltă formă de democrație, iar fiecare cetățean are dreptul să-și exprime voința, așa cum prevede articolul 2 al Constituției.

3. Referendumul nu ne va ajuta să aderăm la UE

Narativul conform căruia referendumul nu va ajuta Republica Moldova să adere la UE este folosit pentru a submina așteptările cetățenilor și a diminua entuziasmul față de procesul de vot. Politicienii care promovează acest mesaj sugerează că aderarea la UE este un proces complex, care nu depinde de un simplu referendum, ci de reforme structurale și politice reale. Acest narativ prinde la public deoarece rezonază cu frustrarea legată de lentoarea progresului european și de faptul că oamenii au fost de multe ori dezamăgiți de promisiuni neîmplinite. Mesajul pune accent pe scepticismul privind efectele imediate și tangibile ale unor astfel de consultări publice.

1. Alexandr Stoianoglo [a exprimat clar](#) că „referendumul este un exercițiu inutil, care nu va apropia Moldova de Uniunea Europeană.” El a subliniat că integrarea europeană este un proces lung și complex, care nu poate fi influențat de un referendum consultativ, ci necesită reforme reale și susținute.
2. Irina Vlah [a abordat acest narativ](#) afirmând că „referendumul este doar un joc politic și nu va schimba realitatea relațiilor noastre cu Uniunea Europeană.” Ea a criticat faptul că cetățenii sunt făcuți să creadă că votul lor în acest referendum va accelera aderarea, când de fapt, adevăratele schimbări vin doar prin reforme concrete.
3. Ion Chicu [a spus că](#) „referendumul este o farsă,” subliniind că acest vot nu va avea impact asupra procesului de aderare a Moldovei la UE. Chicu a argumentat că liderii politici ar trebui să se concentreze pe rezolvarea problemelor interne și pe îndeplinirea condițiilor reale pentru integrare, nu pe organizarea unor acțiuni simbolice fără valoare practică.

Fiecare dintre acești politicieni a insistat că referendumul nu are nicio legătură reală cu aderarea la Uniunea Europeană și a susținut că procesul de integrare necesită eforturi politice, economice și sociale mult mai consistente decât ceea ce oferă un simplu vot consultativ.

Mit: Referendumul nu va ajuta la aderarea în UE, iar eșecul său nu va influența integrarea. Referendumul va modifica Constituția, stabilind cursul de integrare europeană pentru toate guvernele viitoare. Succesul referendumului va arăta Bruxelles-ului că moldovenii susțin ferm aderarea la UE, accelerând astfel negocierile. Eșecul referendumului, dimpotrivă, va încetini procesul și poate duce la suspendarea sprijinului și finanțării, așa cum s-a întâmplat în Georgia. Aderarea la UE nu este doar un proces administrativ, ci și unul politic, iar rezultatul referendumului va influența cât de rapid și eficient va putea Moldova să se integreze.

Narativ Bonus: Schimbarea temei referendumului

1. Irina Vlah: **În postările sale**, Irina Vlah a sugerat că referendumul ar trebui să abordeze tema neutralității țării, un subiect pe care l-a considerat extrem de important pentru stabilitatea și securitatea Moldovei. Ea a argumentat că, în contextul geopolitic actual, cetățenii ar trebui să aibă oportunitatea de a-și exprima opinia cu privire la statutul de neutralitate al Moldovei, propunând astfel o temă care ar putea să rezoneze mai bine cu preocupările actuale ale populației. Vlah a subliniat că „o dezbatere deschisă pe tema neutralității poate aduce claritate și direcție în strategia noastră națională.”
2. Renato Usatîi: el a venit cu propuneri de schimbare a temei referendumului în două etape. Prima temă, alegerile parlamentare anticipate, a fost propusă în luna septembrie, când Usatîi a subliniat că actualul legislativ nu mai reflectă voința reală a populației și că trebuie să existe un nou mandat popular. A doua temă, interzicerea vânzării terenurilor moldovenești către străini, a fost lansată în luna octombrie, pe fundalul declarației domnului ambasador UE Janis Mazeikis. Usatîi a argumentat că aceste teme sunt mult mai urgente și relevante pentru Moldova decât referendumul privind integrarea europeană, care, în opinia sa, este doar o „distragere politică.” El a spus că „în loc să vorbim despre o temă abstractă și de lungă durată, ar trebui să ne concentrăm pe ceea ce putem schimba acum – un nou parlament și protecția pământurilor noastre.”

Aceste propuneri sunt folosite de Usatîi pentru a atrage atenția asupra nemulțumirilor actuale ale populației și pentru a sugera că subiectele propuse de el sunt mai relevante și urgente pentru viața cotidiană a moldovenilor. Narativul prinde la public, deoarece mulți cetățeni simt că problemele locale și naționale sunt neglijate în favoarea unor discuții despre viitorul european al țării, care poate părea prea îndepărtat și incert.

Mit: Tema referendumului ar trebui să fie neutralitatea Republicii Moldova, alegerile parlamentare anticipate sau interdicția vânzării terenurilor către străini. Referendumul este

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

dedicat integrării europene, iar tema acestuia nu poate fi schimbată conform preferințelor personale ale politicianilor. Este un proces constituțional, aprobat de Curtea Constituțională și Parlament, în care cetățenii vor decide direcția țării pentru următoarele decenii.

Temele propuse, precum neutralitatea, alegerile sau problema terenurilor, sunt importante, dar pot fi discutate în cadrul altor proceduri democratice. Integrarea europeană nu este doar un obiectiv pe termen lung, ci o direcție strategică pentru consolidarea economiei, asigurarea supremației legii și creșterea nivelului de trai. Schimbarea temei referendumului ar slăbi încrederea cetățenilor și a partenerilor Moldovei în alegerea sa europeană. Referendumul nu este o discuție abstractă, ci o oportunitate pentru cetățeni de a-și exprima voința cu privire la una dintre cele mai semnificative chestiuni, care va determina direcția în care va merge țara.

Concluzii

În concluzie, narațiunile anti-referendum propagate de politicienii din opoziție reflectă o strategie deliberată de influențare a opiniei publice, menită să submineze încrederea cetățenilor în procesul democratic și în parcursul european al Moldovei. Aceste mesaje, alimentate adesea de dezinformare și scepticism, utilizează temeri și frustrări existente în societate pentru a contesta legitimitatea referendumului și a integrării europene. De la critici privind utilitatea referendumului și legitimitatea acestuia, la insinuări despre scopuri politice ascunse, aceste narațiuni au potențialul de a influența negativ deciziile alegătorilor și de a periclita viitorul democratic al țării.

Pe măsură ce ne apropiem de ziua referendumului, este esențial ca cetățenii să rămână bine informați și să analizeze critic informațiile prezentate de toți actorii politici. Doar astfel se pot asigura o participare informată și un vot conștient, în favoarea unui viitor european stabil și prosper pentru Moldova. Un dialog deschis și transparent, împreună cu o educație politică solidă, sunt fundamentale pentru consolidarea democrației în Moldova și pentru depășirea provocărilor cu care se confruntă societatea în prezent.

